

Derbyet er altid historisk

Derbyet er altid historisk

Af Lars Donatzky

Dansk Traver Derby blev første gang afholdt på banen her i Lunden i 1898. De bedste danske fireårstravere har hvert år siden da kæmpet én gang om året om store penge og 'evig hæder'. Der findes historier om alle 118 vindere, og løbene er blevet til en fælles hukommelse og erindring, selv om de ikke er personligt oplevet.

Derbyet er den ene chance, der gives for hver hest en gang i karrieren, nu den sidste søndag i august, og det er den største drøm for hver opdrætter, hesteejer, træner og kusk.

Der skal i dag præsteres for at komme med på startlisten, men sådan var det ikke fra starten, og første årgang født 1894 indeholdt kun otte heste. I et forsøg på at få flest muligt til start var der givet handicap til de bedste, og stjernen Clara Greenlander stillede med 225 meters tillæg til Fernando Møllers Aida i det første udgave. Fernando Møller var Roskilde-købmanden, der var 'forlægget' for Fernando Møghe i Matador.

*Derbyet i 1936.
Sonny Diamond
(Niels Jan Koster)
vinder foran
Styrmand (Oluf
Månsson) og Sport
(Sofus Sørensen).*

*Derbyrekorden
forbedres med 2,3
sekund pr. kilometer
og holder i 19 år.*

Clara Greenlander vandt førstepræmiens 1500 kr. for afro-amerikaneren Alfred Johnstone, en opsigtvækkende champion på de tider, og trods den ekstra distance var hun suveræn i gennemsnitlig kilometertid 1 minut 49,5 sekund eller 32,8 km/time. Oddset var 1,20, og hverken publikum eller aviser var imponerede over det nye storløb på den lange distance tre kilometer eller tre runder.

Små felter og favoritsejre var sædvane de første mange år, og det mindste odds stammer fra 1920, hvor hollandskfødte Niels Jan Koster med Dreamwold vandt sin tredje af i alt ti derbysejre til odds 1,13.

Derbyet er altid historisk

En overraskelse til odds 45,67

Til gengæld kom den største overraskelse i derbyhistorien otte år senere, da Axel Leth-Olsen gæstekørte hoppen Johnny Finance til sejr til odds 45,67 foran gæstekørende Knud Hansen med Joko Worthy. Matadorerne Sofus Sørensen og Koster havde nemlig hver især valgt forkert køretur og endte på de næste placeringer. Det er sandsynligt, at de to unge kuske var lettere modeller end Sofus og Koster, men det havde ingen betydning på dette tidspunkt, da kusk plus bolster og sæde var tvunget til at veje mindst 75 kg. Man skulle køre med ballast. Først fire-fem år senere anså man vægten i sulkyen for at have så lille betydning, at man droppede vægtkontrol. Men lokalet kaldes stadig 'vægten'.

En københavnerbegivenhed

På dette tidspunkt var derbyet blevet en publikumssucces, og omkring 1930 var det blevet til en københavnerbegivenhed med sort af mennesker på tilskuerpladserne. Uden startvogn eller startvolte blev der brugt en slags linjestart med kort fremløb mod 'manden med flaget', og det gav ofte omstarter, galop og tilfældigheder.

Starten til travderbyet 1930. Hestene løber frem mod startlinjen i to rækker. Fem af 11 galoperer. Blandt disse vinderen Klondyke (Koster) til højre for midten i billedet.

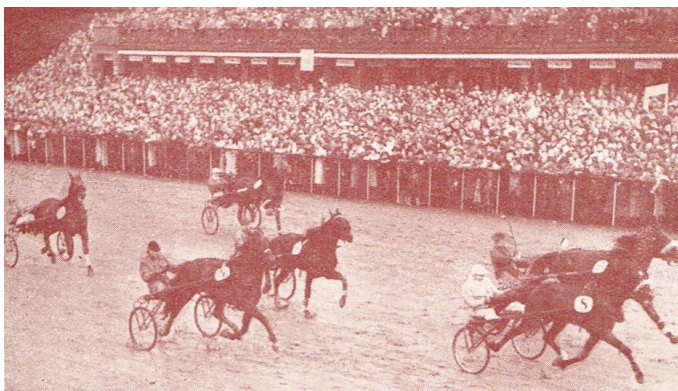
I 1930 galoperede fem ud af 11 deltagere i starten eller lige efter. Koster vandt nu sin ottende derbysejr med Klondyke, da Leo (Oluf Månsson) som den eneste i derbyhistorien blev diskvalificeret for 'galop i mål' som vinder. Men det var på kanten, og det varede syv minutter, før dommerne bestemte sig og offentliggjorde, at Leo havde galoperet FØR og ikke EFTER målpassage. Tvivlen kom ikke hesten til gode. Målfilmene kom først til hjælp i 1942.

Det hed sig op til 1970'erne, at det bedste derby var i 1936, hvor Sonny Diamond (Koster) i hård kamp med 1930'ernes andre storstjerner som Styrmand, Sport og Sylvia sænkede derbyrekorden 2,3 sekund pr. kilometer til 1.24,4 (42,6 km/time), og den rekord holdt 19 år.

Derbyet er altid historisk

Udebanesejr og urent trav

Provinsbanerne vandt første gang i 1948 ved den fynske tvekønnede Jolly (Poul Stripp), efter dyrlægens beskrivelse 98 % hoppe, og Odense og Poul Stripp var først i mål igen i 1951, hvor Moster blev eneste 'derbyvinder', der blev diskvalificeret for urent trav. Nu bruges begrebet 'urent trav' kun af medierne (og i Frankrig), mens denne type diskvalifikation ophørte omkring 1970 på travbanen i Danmark efter svensk opskrift. I stedet skulle de dårlige heste rapporteres og henvises til dyrlæge og prøveløb.

1948. Jolly og Poul Stripp vinder foran tætpakket publikum første sejr til provinsbaner. Gunnar Nu interviewer.

Begrebet havde været svært at håndtere for dommerne, publikum protesterede ofte med rette, og Mosters diskvalifikation var hvis ikke forkert så i hvert fald ualmindeligt hårdhændet.

Startvognen til hjælp

Problemerne med den ofte kaotiske flagstart blev løst ved startvognens indførelse til derbyet i 1953, men det blev dengang dels hævdet, at hestene fra spor 7 og 8 var udelukket i at opnå føring, dels at den 'smarte kusk' tidligere havde kunnet udnytte opståede huller i starten.

Det havde bl.a. Aage Kristoffersen gjort med i 1949 med vinderen Kuno, hvor parret yderst fra tredje startrække med nr. 18 fandt plads udvendigt til at nå frem til føring ganske kort efter startlinjen. Svært at gætte på for spillerne. Kusken var 'lidt for smart', mens det samme næppe kan siges om dommerne, der burde have kaldt til omstart.

Startvognen måtte også hjælpe til for at forbedre Sonny Diamonds gamle derbyrekord, da Rex Junior og Kurt Køppen sejrede i 1.24,0 i 1955. Det var samtidig første år med den nye, nuværende tribune, og første år med kørsel venstre om.

Nu opstod et nyt problem. Årgangene voksede hastigt på de tider, og da man kunne komme med i derbyet ved blot at betale indskud i terminer hele vejen fra hestens fødsel, var der efterhånden for mange på startlinjen. Bare at være med følte stort, uanset blot mikroskopisk chance.

Derbyet er altid historisk

21 til start – favorit med nr. 16

Det blev for meget. 21 stillede op i derbyet 1966 i tre rækker, og forhåndsfavoritten Herold Samson (Hans Bagge) med nr. 16 måtte starte yderst i 2. række bag startvognen. Parret nåede ikke rigtig ind i banen fra start med den udgangsposition, men efter en lang overgang at have ligget i tredje spor nåede Herold Samson endelig føringen på sidste langside. Til gengæld var den nu så hårdt brugt, at den var et let bytte for vinderen Hansa (Jørgen Olsen) med udgangsposition 13.

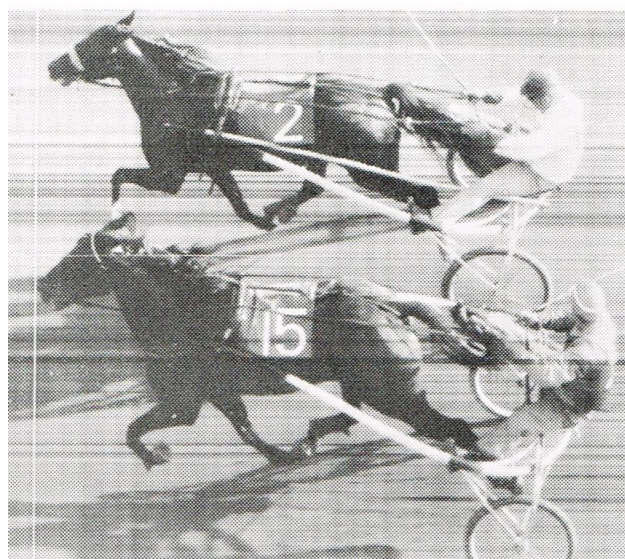
Denne sejr blev hjemmebanens sidste i en periode efter nærmest total dominans, selv om Vagn Lønborg fra Århus havde fulgt Poul Stripp op med Lykkeprins i 1950. Fra 1967 faldt sejrene til Århus, Aalborg, Nykøbing, Billund og Skive tæt, og i 1976 havde alle baner på nær den nystartede Skovbo og den bornholmske med amatørsport sejret. Derbyet har siden været hele landets travfest, som det sig hør og bør.

Det varede til 1981, før antallet af deltagere blev begrænset på baggrund af kvalitetskriterier til 12, men i mellemtiden var der heste, der trodsede startspor og/eller løbsforløb og bare var bedst. Som eksempler superhoppet Karina Axworthy (Hans Svensson) i 1968 og dansk travhistories vel nok bedste hest, Tarok, som Jørn Laursen vandt sin første af fire derbysejre med i 1976. Tarok trodsede forudsigelsen om startpladserne, speedede til føring direkte fra start fra yderste nr. 8 og blev hidtil hurtigste derbyvinder med km-tiden 1.19,9. (Burt Seeger foto tv.)

Hesten først, kusken sidst

Ja, og så var det faktisk også lykkedes Eivind Schnell og Loyal at vinde med startspor 15 i 1969. Det var nok derbyhistoriens tætteste afgørelse, da målfilmene måtte forstørres, før Loyal blev erklæret som vinder foran Lau (Aksel Pedersen). Kuskene var enige om sejr for Lau, og Schnell var kørt i stald og måtte kaldes frem. Hvis man ser godt efter, kan man forstå kuskenes fejltagelse. Loyal var en større hest end Lau, og Lau havde mere fart over mållinjen. Loyals næse er først på stregen, men da kuskene passerer målkameraets linse 2/10 sekund senere, er Aksel Pedersen foran Schnell!

Derbyet er altid historisk

Slut for hopper i 1981

Begrænsningen til 12 deltagere i 1981 faldt sammen med indførelsen af Hoppederby på den kortere 2000 meter-distance. Hopperne ansås nu som svagere i konkurrencen med hingstene, selv om halvfjerdserne havde budt på tre hoppesejre i træk, og selv om derbyhistorien var startet med syv hoppesejre i de første ti år. Ideen med Hoppederby var rigtig, selv om hoppen Duvil (Jørn Laursen) pudsigt nok slog hingstene samme år. Siden Duvil 1981 har ingen hoppe sejret i det 'rigtige' derby, selv om flere af de stærkeste har forsøgt at tage kampen op mod hingstene.

Kvinde i derbyet i 1970

Da derbyet oprindeligt blev indført for at kåre årgangens bedste avlsdyr, var vallakker længe udelukket, men i erkendelse af, at de danske opdrættere alligevel foretrak amerikansk avlsmateriale, ændrede man holdning, og Steen Juuls femte af syv derbysejre i 1994 blev vundet med vallakken Skalflex som den formodede første i kategorien. Og når sandheden skal frem, er der nok også kun en enkelt derbyvinder, nemlig Rex the Great fra 1935, der blev en avlschampion. Han fik til gengæld fire derbyvindere blandt sine børn.

Mens talen er om køn, skal det nævnes, at Lena Hansen med Mai Cup i 1970 blev første kvindelige travkusk som deltager i derbyet, i 1970 med Mai Cup. Siden har kvinder forsøgt nogle få gange, men endnu ikke med en fremskudt placering som resultat.

Sonny Diamond, Tarok eller Rudolf Le Ann

Bedste derby og bedste derbyvinder? Blandt mine kandidater er Sonny Diamond, Tarok og Rudolf Le Ann, der i 1993 med Steen Juul pulveriserede al modstand i et forbløffende sololøb den sidste halve omgang og sænkede derbyrekorden med 2 sekunder til 1.15,9 pr. km. Det skete samtidig i dansk travsports største årgang på 1428 individer, og rekorden holdt 15 år til 2008, hvor derbyet fik den første kvindelige trænersejr i Gitte Madsens Magic Sisa. Johnny Takter gæstekørte. Gæstekuske er blevet almindelige i dette årtusinde, men der er dog otte af seksten sejre siden 1/1 2000, der har været kørt af deres daglige trænere.

Nu nærmer vi os nutiden, hvor alle har deres favoritvindere. Nu er tingene velordnede med tolv til start og med en lodtrækning, hvor de kvalificerede fra derbyprøven får lov til at vælge startspor efter deres placering i prøverne. Tilfældigheder er søgt elimineret for at den bedste hest kan vinde.

Det gjorde den i hvert fald i fjor, hvor Winston Sisa og Jan Dahlgaard satte en vild derbyrekord med kilometertid 1.13,3 eller 49,11 km/time.

Med den fart havde Winston Sisa passeret 1898-vinderen Clara Greenlander med halvanden omgang ved hendes målpassage!

(færdigredigeret august 2016 før derby)